
СТИЛІСТИКА ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТУ

Отримано: 16 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 1 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 4 березня 2022 р.

e-mail: mail_tanya@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-154-157

Бублик Т. Є. Парадокс як ключовий компонент ідіостилю автора (на матеріалах творів Ошо). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 154–157.

УДК: 811.111

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8474-2137>

Бублик Тетяна Євгенівна,
кандидат філологічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПАРАДОКС ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ІДІОСТИЛЮ АВТОРА (НА МАТЕРІАЛАХ ТВОРІВ ОШО)

Статтю присвячено аналізу використання парадоксу у медитативних творах індійського містика Ошо. Виокремлюємо парадокс як ключовий компонент, який використовує автор для актуалізації своєї світоглядної позиції і профілювання думки про помилковість загальноприйнятих уявлень про світ та місце людини у ньому.

У творах автора знаходимо парадокси про людину, природу, просвітлення; парадокси про життя та смерть. Парадокс (доповнений оксимором та антитезою) як один із основних стилістичних засобів, має великий заряд експресії, викликає різні емоції і вживається автором для розкриття ідейно-прагматичного значення творів та їх концептуального наповнення. Припускаємо, що парадоксальність досліджуваних творів обумовлена також впливом філософських вчень сходу, які сповідують самопізнання та самовдосконалення, що є важливішим за пізнання навколишнього світу. Несумісність, позначена парадоксом, є безпосереднім відображенням діалектичної єдності і боротьби протилежностей, що панує в усій природі і знаходить своє віддзеркалення у людському мисленні і світосприйнятті. За допомогою парадоксу автор передає складність і суперечливість як навколишньої дійсності, так і внутрішнього світу людини.

Неодноразово зустрічаємо випадки вживання парадоксу, доповненого порівняннями та паралелізмами. Тому мова автора медитативних творів заслуговує на увагу ще й з погляду наявності в ній цих стилістичних фігур, що часто вживаються у конвергенції та переплетенні для досягнення найвищого риторичного та смислового ефекту. Стилiстичний прийом парадоксу вжито автором щоб розкрити ідейний зміст творів і одночасно актуалізувати ключові концепти: ЖИТТЯ, ІСТИНА, ПРАВДА, ПРОСВІТЛЕННЯ, БУТТЯ тощо. Автор зосереджує увагу на важливих аспектах, загострює увагу читача, змушує подивитись на звичні речі під іншим кутом. Як наслідок стверджуємо, що парадокс у досліджуваних творах виконує актуалізуючу функцію з метою привернення уваги до відомих істин і їх (на думку автора) помилковості.

Ключові слова: парадокс, оксиморон, антитеза, стилістичний засіб, прагматичне значення, концептуальне наповнення.

Tetyana Bublyk,
Candidate of Philological Sciences (Ph.D.),
Ivan Franko National University of Lviv

PARADOX AS A KEY COMPONENT OF THE AUTHOR'S IDIODYSTLE (BASED ON OSHO'S WORKS)

The article is devoted to the analysis of the use of paradox in the meditative works of Indian mystic Osho. We single out the paradox as a key component that the author uses to update his worldview and profile the idea of the erroneousness of conventional ideas about the world and a person's place in it.

In the works of the author we find paradoxes about humans, nature, enlightenment; paradoxes about life and death. The paradox (supplemented by an oxymoron and antithesis) as one of the main stylistic devices, has a large charge of expression, evokes various emotions and is used by the author to reveal the ideological and pragmatic meaning of works and their conceptual content. We assume that the paradoxical nature of the studied works is caused by the influence of philosophical teachings of the East, which profess self-knowledge and self-improvement, which is more important than knowledge of the world around us. Incompatibility, marked by a paradox, is a direct reflection of the dialectical unity and struggle of opposites that prevails in nature and is reflected in human thinking and worldview. With the help of paradox, the author conveys the complexity and contradictions of both the surrounding reality and the inner world of a person.

We have encountered cases of using a paradox, supplemented by similes and parallel constructions. Therefore, the language of the author of meditative works deserves attention in terms of these stylistic figures, which are often used in convergence to achieve the highest rhetorical and semantic effect. The stylistic figure of paradox is used by the author to reveal the ideological content of the works and profile the key concepts: LIFE, TRUTH, TRUTH, ENLIGHTENMENT, BEING, etc. The author focuses on important aspects, sharpens the reader's attention, makes you look at familiar things from a different angle. As a result, we claim that the paradox in the studied works performs an actualizing function in order to draw attention to known truths and their (according to the author) erroneousess.

Keywords: paradox, oxymoron, antithesis, stylistic device, pragmatic meaning, conceptual content.

Парадоксально-ірраціональне, так можемо охарактеризувати стиль і спосіб викладу думок індійського містика і гуру неоіндуїзму – Бхагавана Шрі Раджніша, більш відомого як Ошо. Дуже часто, залежно чи не залежно від нас, у нашому житті відбуваються парадоксальні події, нерідко люди здійснюють парадоксальні вчинки; проаналізувавши історичну перспективу, також знаходимо багато парадоксального в історії людства. Можемо припустити, що тяжіння до парадоксального закладено у людській природі, аспект, який, ймовірно, і знаходить своє відображення у концептуальному трактуванні людини автором досліджуваних творів.

Парадокс – термін грецького походження, що означає дивний (*para* – проти, *doxia* – думка) вислів, що протиставляється загальній істині і заперечує її; суперечливість парадоксу спонукає до подальших роздумів над висловлюванням (Словник художніх засобів і тропів, 2011: 121-122). Парадокс у логіці означає неочікуване, незвичне, дивне висловлення, яке різко не узгоджується із загально визнаною думкою або навіть суперечить здоровому глуздові (Філософський енциклопедичний словник, 2002: 431), у філософії визначається як суперечливе міркування, що зумовлене не порушенням внутрішньо-теоретичних правил, а їх позапредметним застосуванням [Кондаков, 1975: 465].

Стилістична природа парадоксу недостатньо досліджена: його характеризують як антитезу чи оксиморон (Н. Д. Арутюнова, В. Г. Домбровський), оскільки в їх основі лежить семантика невідповідності. Автори “Загальної риторики” об’єднують парадокс з оксимороном, а К.М. Яшина відзначає антитезну основу парадоксу та стверджує, що парадокс у художньому тексті – це “змістовний” парадокс, судження, яке суперечить усталеному знанню (Яшина, 2007: 281). Парадоксальні висловлювання розглядалися О.О. Селівановою на матеріалі української фразеології. Г. Я. Семен вивчає парадокси в Біблії, Н. В. Гуйванюк аналізує парадокс як один із типів антитетичних конструкцій, О. В. Ємець дотримується думки, що парадокс в основному реалізується за допомогою оксиморону та антитези, а також взаємодії цих двох засобів із градацією та каламбуром (Ємець, 2010: 35-37). Вважається, що парадокс належить до фігур думки, а не фігур слова. Фігури думки, на відміну від фігур слова (мови), стосуються змісту, а не способу вираження (Москвін, 2006: 27), таким чином, фігури думки реалізуються у таких мовних засобах, як фігури протилежності, передусім, антитеза та оксиморон.

У сферу наших зацікавлень потрапили медитативні твори Ошо, які рясніють численними стилістичними фігурами, ключовим серед яких виступає парадокс. **Матеріалом** дослідження слугують збірки автора, написані ним власноруч (оскільки багато творів автора записували його учні під час його промов), а саме “*A cup of tea*” та “*Seeds of wisdom*” загальним обсягом 412 сторінок.

Варто зазначити, що парадоксальні конструкції у творах побудовані на твердженнях, що цілковито розходяться із загальноприйнятими судженнями, що, тим самим, підсилює суб’єктивність висловлювання. Особливості використання парадоксальних висловлювань у медитативних творах досліджуваного автора не привертала увагу мовознавців, що, власне, складає **актуальність** даного дослідження. Як наслідок, **мета** дослідження полягає у виокремленні парадоксальних конструкцій, що актуалізують світоглядну позицію автора та концептуально наповнюють досліджувані твори.

Зазначимо, що у медитативних творах фігури протиставлення (парадокс, оксиморон, антитеза) в поєднанні з іншими стилістичними засобами є одними із способів структурно-семантичної організації творів та домінант ідіостилію автора, спрямованих на розкриття ідейно-концептуального наповнення творів. Власне, на парадоксі сприйняття світу і побудована вся філософія Ошо: він вчитель-проповідник, але вважає релігію, правила та умовності деструктивним чинником для розвитку особистості “*People ask me what religion I belong to. I answer, "I am religious but I do not belong to any religion"*” (Osho, 1971: 83); намагається діяти як наставник, але тут же постулює одну з головних для його парадоксальної філософії ідею: “*Life is an infinite mystery, therefore those who are filled with knowledge are deprived of life.*”

Life becomes known only to the innocent, to those whose intuition is not covered with the dust of knowledge” (Osho, 1971: 13).

У використанні парадоксів, автор як завжди послуговується зрозумілими, повсякденними поняттями без надмірної абстрактності чи абстрактності, що лише додатково підтверджує думку, що “парадокс – це художній засіб, що ґрунтується на суперечливості: вислів, у якому висновок не збігається з доведенням, а, навпаки, суперечить йому” (Безпечний, 2009: 140). Припускаємо, що парадоксальність досліджуваних творів обумовлена також впливом філософських вчень сходу, які сподіють самопізнання та самовдосконалення, що є важливішим за пізнання навколишнього світу.

'I' is the only possession.

'I' is the only world.

He alone who drops it is a non-possessor, a sannyasin.

'I' is the world (Osho, 1994: 80).

To give away the 'I' is the real spiritual revolution and transformation, because it is in the empty space left by this 'I' where that arrives which is not my 'I' but that of the whole. ... As he drops becoming the 'I' he can be 'I'. Dropping the illusion of his center, he can attain the true center. The moment he decentralizes his own center, he instantly attains to the center (Osho, 1994: 81).

Тематичний критерій аналізу лексики дозволяє виокремити певні ключові групи парадоксів. Як наслідок виокремлюємо:

- парадокси про людину;

What is known in these few moments – the silence, the beauty, the truth – it gives you strength to live simultaneously on two planes. Then you are in the world, yet you are not of the world. Then there is no bondage, and life is liberated. You are in water, yet the water does not touch you (Osho, 1994: 71).

The courage to be empty

is all that is needed to become one with the all.

Those who are full stay empty,

and those who are empty become filled -

such are His mathematics (Osho, 1994: 40).

- парадокси про природу;

During the rains, when the clouds pour forth water, the hills remain dry but the valleys, which had also been dry, are filled. Be like the valleys, not like the hills. Do not fill yourself, empty yourself. The divine is constantly showering on you: he who is empty to receive that shower becomes full (Osho, 1971: 23).

- парадокси про просвітлення;

Truth is attained through a sudden explosion, not gradually.

Emptiness is the solution, not words. Becoming answerless is the answer (Osho, 1994: 12).

- парадокси про життя/смерть.

Drop is to be submerged into the ocean; now I find that the ocean itself has fallen into the drop. But the one who becomes ready to receive death finds that there is no death, and the one who becomes ready to be annihilated finds that there is something in him which cannot be annihilated. This paradox is the law of life (Osho, 1994: 68).

Є низка прикладів, де парадоксальність висловлювань посилена оксимороном, використання якого полягає у поєднанні логічно несумісних слів у тексті, створює нове уявлення та вирізняється водночас великим емоційно-експресивним навантаженням (Доломан, 1984: 73).

Silence also speaks, it speaks and speaks so much!

Silence can speak even where words fail.

The void envelops even that which lines cannot

contain, in fact what can resist the embrace of the great void?

Nothing is left unsaid by silence (Osho, 1971: 45).

Love is also fire,

but a cool fire (Osho, 1971: 58).

Вищенаведений приклад, власне, підтверджує думку про те, що парадокс – це алогізм на рівні речення або кількох речень, на відміну від оксиморону, який актуалізує алогізм на рівні словосполучення.

Амбівалентність, викликана вживанням парадоксів та контрастів, підкреслює помилковість нашого звичного уявлення про життя. *Man's mind is wonderful. It holds the mystery of the world and of liberation. Sin and virtue, bondage and liberation, hell and heaven reside within it. Darkness and light are its own creation. Birth is in it and death too is in it. It alone is the door to the external world, it alone is the ladder to the internal being* (Osho, 1994: 25). Несумісність, позначена парадоксом, є безпосереднім відображенням діалектичної єдності і боротьби протилежностей, що панує в усій природі і знаходить своє віддзеркалення у людському мисленні і світосприйнятті. За допомогою парадоксу автор передає складність і суперечливість як навколишньої дійсності, так і внутрішнього світу людини.

Досліджувані стилістичні засоби медитативних творів спрямовані на реалізацію основної ідеї автора та актуалізують своєрідну прагматику його творів, мету його вчення в цілому – пошук істини, який є парадоксально складним та водночас простим завданням.

For in seeking, the seeker is present.

So don't seek but lose yourself.

He who loses himself finds truth.

I don't say: seek and you will find.

I say: he who loses himself, finds (Osho, 1971: 37).

Тропеїчне звучання творів автора доповнює ще одна стилістична фігура, що корелює на логіко-філософському рівні з ідеєю парадоксального пошуку істини та щастя – антитеза. Антитеза (від гр. ἀντίθεσις – протиставлення) як стилістична фігура – це “особливо підкреслене протиставлення протилежних життєвих явищ, понять, почуттів, думок, людських характеристик” (Лесин, 1971: 28); тому антитеза, як логіко-семантичний вид паралелізму, також слугує одним із основних засобів маніфестації парадоксальності постулатів автора. Як наслідок, наступні парадоксальні висловлювання є одночасно антитезою.

Religiousness is a leap from the notion of many into oneness.

Where there is no thought, but only absence of thought, where there is no choice, only choicelessness, where there are no words, only wordlessness, there we enter religion (Osho, 1994: 9).

У своїй природі парадокс зображає контраст, який одночасно виступає антитезою до загальноновизнаного, усталеного уявлення. Метод такого протиставлення жито з певною метою – показати помилковість наших уявлень про життя, виразити релігійні та філософські протиріччя, виявити контраст, що лежить в основі наших суджень і одвічних істин.

Неодноразово зустрічаємо випадки вживання парадоксу, доповненого порівняннями та паралелізмами.

Die, so that you can live!

When the seed destroys itself, it becomes the tree;

when the drop loses itself, it becomes the ocean.

There is a music which has no sound;

the soul is restless for such silent music (Osho, 1994: 88).

Тому мова медитативних творів заслуговує на увагу ще й з погляду наявності в ній цих стилістичних фігур, що часто вживаються у конвергенції та переплетенні для досягнення найвищого риторичного та смислового ефекту, оскільки, за допомогою контрастного зіставлення фактів, як зазначає Л.М. Полюга, “найяскравіше вимальовується їх глибина, бо на темному фоні найчіткіше видніється ясне, звучання чудово сприймається в тиші, знайшовши кінець чогось, підсвідомо шукаємо його спочатку” (Полюга, 1999: 6).

No-action will unravel the mystery of the 'I', because all action leads away.

No-action takes us to existence. Where action ceases existence reveals itself.

No-action will give that to us, because that is in existence even before the activities.

There is no path leading 'there', because 'there' is 'here' (Osho, 1994: 10).

Парадокс безпосередньо пов'язаний з одним з основних засобів створення стилістичного ефекту – ефектом обманутого очікування, коли загальноновизнане цілковито заперечується.

Стилістичний прийом парадоксу вжито автором щоб розкрити ідейний зміст творів і одночасно актуалізувати ключові ідеї і концепти: ЖИТТЯ, ІСТИНА, ПРАВДА, ПРОСВІТЛЕННЯ, БУТТЯ тощо. Автор актуалізує увагу на важливих аспектах у художньому творі, загострює увагу читача, змушує подивитись на звичайні речі під іншим кутом, тому стверджуємо,

що парадокс у досліджуваних творах виконує актуалізуючу функцію з метою привернення уваги до загальнолюдських істин і їх (за переконаннями автора) помилковості.

Таким чином, базуючись на притаманним людській природі особливостям, зокрема на її властивості сприймати та запам'ятовувати контрастні предмети і явища значно гостріше, виразніше, ніж неконтрастні, парадокс (доповнений нерідко оксимороном та антитезою) як один із ключових стилістичних засобів, має великий заряд експресії, викликає різні емоції і вживається автором для розкриття ідейно-прагматичного значення творів та їх концептуального наповнення.

Перспективним видається нам дослідження особливостей парадоксу в концептуальному аспекті, оскільки суперечливість притаманна як художньому, так і повсякденному мисленню.

Джерела та література:

1. Безпечний І. В. Теорія літератури. Київ : Смолоскип. 2009. 388 с.
2. Доломан С. Є. Оксюморон у мові поезії. *Культура слова*. 1984. Вип. 27. С. 73–76.
3. Ємець О. В. Стилiстичнi засоби створення парадоксу у гумористичних текстах. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. 2010. № 51. С. 35-38.
4. Кондаков М. И. Логический словарь-справочник. Изд 2-е, испр. и доп. Москва : Наука. 1975. 717 с.
5. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. Київ. 1971. 431 с.
6. Москвин В. П. Стилистика русского языка: теоретический курс. Ростов на Дону : Феникс. 2006. 630 с.
7. Словник художніх засобів і тропів / автор-укладач В.Ф. Святовець. Київ : Академія. 2011. 176 с.
8. Філософський енциклопедичний словник. Довідкове видання / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Абрис. 2002. 742 с.
9. Яшина Е. Н. Виды парадокса в художественном тексте. *Вестник Тамбовского ун-та*. 2007. № 8. С. 280–288.
10. Osho. A cup of tea. 1971. URL : https://www.oshorajneesh.com/download/oshobooks/hindi-translations/A_Cup_of_Tea.pdf
11. Osho. Seeds of wisdom. 1994. URL : <http://www.alaalsayid.com/ebooks/OSHO%20pdf/Seeds%20of%20Wisdom.pdf>

References:

1. Bezpechnyy I.V. (2009). *Teoriya literatury [Theory of literature]*. Kyiv : Smoloskyp [in Ukrainian].
2. Doloman S.Ye. (1984). *Oksymoron u movi poeziyi. Kul'tura slova [Oxymoron in the language of poetry]*. 1984. Vyp. 27 [in Ukrainian].
3. *Filosofskyy entsyklopedychnyy slovnyk. Dovidkove vydannya [Philosophical encyclopedic dictionary. Reference edition] (2002) / Za red. V.I. Shynkaruka*. Kyiv : Abrys [in Ukrainian].
4. Kondakov M.I. (1975). *Logicheskyy slovar'-spravochnik [Logical dictionary-reference book]*. Izd 2-ye, ispr. i dop. Moskva : Nauka [in Russian].
5. Lesyn V.M., Pulynets O.S. (1971). *Slovnyk literaturoznavchykh terminiv [Dictionary of literary terms]*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Moskvina V.P. (2006). *Stilistika russkogo yazyka: teoreticheskiy kurs [Stylistics of the Russian language: a theoretical course]*. Rostov na Donu : Feniks [in Russian].
7. Osho. A cup of tea. (1971). URL : https://www.oshorajneesh.com/download/oshobooks/hindi-translations/A_Cup_of_Tea.pdf
8. Osho. Seeds of wisdom. (1994). URL : <http://www.alaalsayid.com/ebooks/OSHO%20pdf/Seeds%20of%20Wisdom.pdf>
9. *Slovnyk khudozhnikh zasobiv i tropiv [Dictionary of artistic means and tropes] (2011) / avtor-ukladach V.F. Svyatovets'*. Kyiv : Akademiya [in Ukrainian].
10. Yashina Ye.N. (2007). *Vidy paradoksa v khudozhestvennom tekste [Types of paradox in the literary text]*. *Vestnik Tambovskogo un-ta*. № 8 [in Russian].
11. Yemets O.V. [2010]. *Stylistychni zasoby stvorenniya paradoksu u humorystychnykh tekstakh [Stylistic means of creating a paradox in humorous texts]*. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu im. Ivana Franka*. 2010. № 51 [in Ukrainian].